

Cine citește la bibliotecă?

de Manuela Zănescu

Ca să aflu răspunsul la această întrebare mi-am propus o analiză sumară a publicului bibliotecii. Am recurs la câteva date statistice pentru a vedea care este proveniența utilizatorilor și cât de mult folosesc aceștia serviciul de împrumut al bibliotecii. În ultimii 5 ani numărul cititorilor înscriși la bibliotecă nu a fluctuat foarte mult. Chiar dacă s-a înregistrat o scădere a acestora, sălile de lectură devin neîncăpătoare în perioada sesiunilor. Locurile încep să fie râvnite și rezervate încă de la prima oră și nu se eliberează decât târziu, spre finalul programului. La un asemenea asalt, când deschidem pentru public și sala din clădirea veche a bibliotecii, ne întrebăm, în mod firesc, *Cine citește la bibliotecă?* Cine sunt cei care preferă să-și petreacă zile în șir între cărți? În primul rând, cititorii fideli sunt studenții Universității de Vest, care, mânați de dorința de cunoaștere și de formare vin, împrumută cărțile indicate în bibliografia primită, și le citesc la sala de lectură.

După ce am stat de vorbă cu bibliotecarii de la *Serviciul Comunicarea colecțiilor*, cei care interacționează direct cu publicul, și după ce am verificat cu ajutorul softului de bibliotecă situația împrumuturilor, am constatat că lucrurile nu stau deloc așa. Mulți dintre utilizatorii bibliotecii sunt cititori externi, cei care provin de la Universitatea de Medicină și Farmacie „Victor Babeș” Timișoara. Pe locul al doilea, ca număr de „studioși”, se află studenții Facultății de Drept, urmași îndeaproape de cei de la Facultatea de Științe Politice, Filosofie și Științe ale Comunicării, Facultatea de Sociologie și Psihologie și de cei de la Facultatea de Litere, Istorie și Teologie. Această prezență masivă a utilizatorilor bibliotecii în spațiile destinate studiului nu a dus însă la o creștere a numărului de împrumuturi. Poate că pentru unii sună îngrijorător faptul că nu „putem raporta o creștere” substanțială a împrumuturilor an de an. În primul rând, numărul studenților din Universitatea de Vest a înregistrat o scădere în urmă cu câțiva ani, și, în al doilea rând materialele de studiu indicate în bibliografia „circulă” în format electronic. Studenții, fie le primesc scanate de la cadrele didactice, fie le fotocopiază sau fotografiază și le distribuie pe grupuri în mediul online. Biblioteca este utilizată diferit acum, față de ce se întâmpla în urmă cu 20 de ani. În secolul XXI se citește și se învață „altfel”, pentru că sunt folosite mijloace

variate de informare, resursele bibliografice provin nu doar din cărți și periodice în format fizic, ci și din baze de date electronice cu conținut fulltext, din site-uri web ale unor periodice ori dedicate unor autori sau teme, din bloguri.

Anul	2013	2014	2015	2016	2017
Total utilizatori activi	9022	8023	8013	7745	7292

Fig. 1 Utilizatori activi în ultimii 5 ani

Scăderea majoră a numărului de înscriși la bibliotecă s-a produs odată cu scăderea numărului de studenți de la facultățile Universității de Vest. După anul 2015, numărul abonaților bibliotecii nu a mai înregistrat variații foarte mari. Mare parte dintre studenți preferă documentarea în mediul online și, pentru că au acces la cel puțin o limbă străină, găsesc cu ușurință materiale necesare studiului în format electronic.

Anul	2013	2014	2015	2016	2017
Număr de împrumuturi	265.697	185.922	172.078	152.162	147.241

Fig. 2 Numărul de împrumuturi în ultimii 5 ani

La o analiză a datelor colectate cu ajutorul softului de bibliotecă, constatăm că de la un număr de 29 de împrumuturi/utilizator în 2013 împrumutul la domiciliu s-a diminuat la 23 de cărți pentru un utilizator în anul 2014 și 22 de cărți împrumutate acasă în anul 2015. Pentru ultimii doi ani (2016-2017), rezultatul este de 20 de documente împrumutate pentru un utilizator. Pare foarte puțin pentru un an universitar, însă, în realitate sunt mult mai multe documente consultate. Această afirmație este susținută de ceea ce bibliotecarii numesc împrumuturile „in-house”, respectiv acele cărți sau periodice care sunt luate de la raft, răsfoite sau citite fără a fi puse înapoi.

Dacă adăugăm cele 33.686 cărți consultate la sala de lectură (doar în sediul central al bibliotecii) la numărul de împrumuturi la domiciliu ajungem la 180.927 de documente împrumutate, mai precis la aproape 25 de documente

pentru fiecare cititor (24.811). Nu este nici mult, nici puțin, este o nouă realitate, aceea a generațiilor de nativi digital (born digital).

Sala de lectură	Etaj I	Etaj II	Etaj III	Etaj IV	Etaj IV	Total
	Științe exacte	Științe sociale...	Științe umaniste	Beletristică	Colecții speciale	
in-house (operarea documentelor consultate la sală)	5.286	9.792	11.262	1.010	6.336	33.686

Fig.3 Extras din Raportul statistic anual al Serviciului Comunicarea și Completarea Colecțiilor

Biblioteca nu-și mai poate permite, cum făcea în deceniile trecute, să achiziționeze un număr mare de exemplare pentru fiecare titlu cumpărat. Din acest motiv a scăzut mult numărul de cărți împrumutate. În ultimii ani în colecțiile bibliotecii au intrat 1 sau 2 exemplare din fiecare nou titlu, ori exemplarele unice se consultă doar la sala de lectură și nu se pot împrumuta acasă.

Generația de utilizatori de acum ai bibliotecii sunt cei despre care se spune că sunt nativi digital¹. Elevii de astăzi îi obligă pe bibliotecari să-și regândească modul în care își organizează serviciile și să fie mereu conectați la tehnologie. Atitudinea acestor tineri față de școală și față de bibliotecă este total diferită în comparație cu ceea ce s-a întâmplat în sistemul de educație până în 1990 în România și chiar față de modul în care se învăța acum 10 ani. Acești elevi și studenți se bazează foarte mult pe tehnologie în privința pregătirii temelor și examenelor. Împrumuturile de carte au scăzut în ultimii ani, la fel și numărul de utilizatori ai bibliotecilor pentru că modul de a învăța al tinerei generații este diferit. Ei preferă mediul digital, învățământului tradițional. Una din explicațiile acestei atitudini o constituie buna cunoaștere a cel puțin unei limbi străine. Pentru foarte mulți căutarea informațiilor sau cercetarea nu mai înseamnă mersul la bibliotecă și utilizarea cataloagelor. Pentru regăsirea informației de orice fel se recurge la Google. Acest motor de căutare a devenit atât de cunoscut și de des folosit încât căutarea pe google a dus la apariția unui verb (care deja se află în dicționare cunoscute ca Merriam-Webster și Oxford English Dictionary) *to google*², cu sensul de *a căuta informații cu ajutorul motorului de căutare Google*.³ Tinerii de astăzi îi obligă pe

bibliotecari să-și regândească modul în care își organizează serviciile. Majoritatea studenților sunt parte a generației născute după 1994 fiind catalogați „Generația Y” sau „Generația Z – numiți Milenialii, Generația Internetului, Generația digitală”⁴ – cei care au crescut în „lumea digitală”, lumea în care Google este un mod de viață. Rolul bibliotecarului este să înțeleagă noile tehnologii și să le poată utiliza, să dobândească competență și abilități în analiza informației relevante solicitate de către utilizatori.

Dacă discutăm despre informare și documentare, atunci este important rolul profesorului și al bibliotecarilor în ghidarea și orientarea tinerilor. Da, Google are răspuns la orice întrebare, însă șuvoiul de rezultate primite ca răspuns trebuie filtrat și trebuie alese răspunsurile pertinente. Wikipedia oferă informații care, cel mai adesea, sunt controversate. Google avea în 2014 indexate 67 de miliarde de pagini, iar creșterea este progresivă (de la 11 miliarde în 2011).⁵ Biblioteca depășește accesul deschis, nu mai sunt spații unde conținutul este colectat și mediat, ci sunt spații în care se oferă suport în procesul de transformare a informației în cunoaștere. Noile generații au așteptări mari, doresc să li se acorde ajutor personalizat, sunt veterani în utilizarea tehnologiei. Atitudinea acestora față de școală/universitate și față de bibliotecă este total diferită în comparație cu ceea ce s-a întâmplat până în 1990 în România. Acești elevi/studenți se bazează foarte mult pe tehnologie în privința propriei educații.

Așadar, la bibliotecă încă se citește, se citește mult dar diferit, din surse variate, se învață altfel. Cititorii noștri sunt, în primul rând cei afiliați Universității de Vest: studenți, cadre didactice, cercetători și public ce provine din întregul centru universitar, profesori din învățământul mediu, oameni de cultură, oricine este interesat să se documenteze.

2002. Datorită acestei popularități masive ajunge în 2006 verb introdus în două dintre dicționarele cu cea mai mare autoritate lingvistică: *Oxford English Dictionary* și *Merriam-Webster Dictionary*.

⁴ Emanuel, Jennifer, *The millennials: assessing the next generation of academic librarians*, Columbia, ProQuest Dissertations Publishing 2012, p. 30, <https://search.proquest.com/openview/e5ad819880cf9294c1019c13a91740fd/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>. Consultat la 11.04.2018.

⁵ <http://elumynt.com/when-will-google-index-a-googol-web-pages/>, accesat în data de 11.05.2018.

¹ John Palfrey, Urs Gasser, *Born digital. Understanding the first generation of digital natives*, N.Y., Basic Books, 2008.

² <https://www.merriam-webster.com/dictionary/google>. Consultat la 11.04.2018.

³ Motorul de căutare *Google*, a fost declarat de către *American Dialect Society* cel mai uzitat cuvânt în anul